

Les Normes de Castelló, una premissa de la modernització valenciana

VICENT PITARCH
Institut d'Estudis Catalans
Universitat Jaume I

ARA MATEIX LA PRODUCCIÓ EDITORIAL que genera el País Valencià, en concret la que és redactada en registre culte –que abraça gèneres diversos com l'educatiu, el científic, el periodístic, l'assagístic o el literari– i que circula tant mitjançant el canal clàssic del paper com a través de la xarxa virtual, assoleix un gruix textual de dimensions respectables, en volum i en qualitat. De fet, considerat des d'una certa distància, el panorama sociocultural valencià bé pot encomanar la imatge d'una situació força normalitzada. Per descomptat, una tal normalitat social no deixaria de ser un simple miratge, el qual, però, tampoc no invalida la vitalitat considerable que presenta el petit món de la cultura al si de la societat valenciana. Natural-ment, a la base d'aquesta realitat cultural hi ha la codificació lingüística consolidada; una codificació que tot just ara compleix 75 anys.

En efecte, el 21 de desembre de 1932 (a la data no s'ha d'atribuir un rigor cronològic, sinó més aviat un valor simbòlic), el conjunt del valencianisme, polític i cultural, que comprenia entitats, publicacions i escriptors, va confluïr en una formidable iniciativa de concòrdia, que clausurava una època que havia estat dominada pel caos ortogràfic i els capricis personalistes a l'hora de fer servir la llengua

nacional, tot acceptant les bases de la normativització que propugnava l'Institut d'Estudis Catalans.¹ Amb aquesta actitud disciplinada, d'exemplaritat civil, la societat valenciana assumia, en termes inequívocs, la reglamentació fabriana –adaptada, en termes tàctics, a la realitat domèstica– alhora que es dotava d'una eina, imprescindible i altament operativa, per accedir als mecanismes que havien començat a regular els processos contemporanis de comunicació de masses.

La gestació del procés

Ben mirat, el fet que al País Valencià l'acceptació generalitzada de la normativa fabriana es retardés fins al 1932 tampoc no constituïa cap originalitat. En efecte, tan sols feia un any que al Principat s'havia esfondrat la resistència antifabrista de l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, una resistència que hi mantindrien fins al 1934 els Jocs Florals barcelonins. D'altra banda, el procés valencià havia estat simultani al de les Illes Balears, les quals situen dins el 1931 el triomf de la reforma, que considerem simbolitzat en la publicació de *l'Ortografia mallorquina segons les Normes de l'Institut*, redactada per Francesc de B. Moll, amb l'acord de mossèn Antoni Ma. Alcover, el qual moria el 8 de gener de 1932. Notem, encara, que les prevencions anti-normistes no s'erradicarien del tot de la Catalunya del Nord fins a la Segona Guerra Mundial.

En tot cas, si va haver-hi cap originalitat valenciana tan sols ho podria ser el fet que la normativització contemporània hagi estat un acord col·legiat, ratificat per un total de

1. V. Pitarch: «Codificació lingüística i modernitat», *Parlar i (con)viure al País Valencià*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1994, pp. 97-123.

75 signatures, 14 de les quals corresponen a entitats, i les altres 61 a individus.² El document que va conciliar una tal varietat de veus constava de dos blocs, les normes ortogràfiques (l'autoria principal de les quals atribuïm a Lluís Revest) i el diccionari (obra de Carles Salvador). Heus ací el bloc normatiu que coneixem com les Normes de Castelló, una fita clau en la història contemporània del País Valencià.

Val a dir que el procés per arribar a aquell acte de concòrdia no fou precisament un camí planer. És cert que així que foren sancionades les *Normes ortogràfiques* (1913) de l'Institut d'Estudis Catalans, s'hi adheriren amb entusiasme alguns elements del valencianisme, sobretot els més inquietos i adscrits a organitzacions com ara la Joventut Valencianista o Nostra Parla, així com l'equip de redactors del setmanari *Pàtria Nova*. Més encara, aviat sorgiria una entitat, la Societat Castellonenca de Cultura (fundada l'any 1919), que esdevindria la peça definitiva en l'èxit final de les Normes de Castelló. Noms com Marià Ferrandis Agulló, Miquel Duran i Tortajada («M. Duran de València»), Carles Salvador o Àngel Sánchez Gozalbo exemplifiquen amb nitidesa el valencianisme emergent de conviccions nacionals generoses, que se sentia seduït per l'autoritat, moral i acadèmica, de l'Institut d'Estudis Catalans.

Ara, tampoc no podem ignorar que hi persistien els vells tics segons els quals l'escriptura en català havia de tenir un component anàrquic, i s'emparava en el pseudopopulisme que s'expressava en l'eslògan mal digerit del «valencià que ara es parla». Aquest antinormisme crònic es retroalimentava d'un altre prejudici, el del secessionisme lingüístic. El pare Lluís Fullana, gran admirador de mossèn Alcover, va erigir-se en el gramàtic de referència que enarborava l'estendard valencià contra l'autoritat gramatical de l'Institut

2. V. Pitarch: *Les Normes de Castelló. Textos i contextos*, Castelló de la Plana: Excm. Ajuntament/Caixa Rural Castelló, 2002, pp. 26-30.

d'Estudis Catalans. Tot i això, el seu tarannà orgullós i pusil·lànim va dur-lo a encapçalar la nòmina dels signataris de les Normes de Castelló, contra les quals, però, va alçar-se tot seguit. Al capdavant, la proposta gramatical de Fullana sols comptava amb l'adhesió del propi menorret.

En tot cas, enmig del desconcert ambiental, la necessitat de superar el caos que predominava entre les publicacions valencianes i l'opció per recuperar-hi el nivell de normalitat que atorga la normativització establerta esdevingué una exigència generalitzada, la qual va rebre un impuls notori pels volts de l'any 1926. En aquest impuls col·laborava activament la Societat Castellonenca de Cultura, que es mostrava lleial a la codificació dirigida per l'IEC tant en els textos en català que incloïa el seu *Boletín* (fundat l'any 1920, constitueix un cas extraordinari de pervivència tot al llarg de vuitanta-set anys) com a través del seu admirable programa de publicacions. Amb una punta d'eufòria il·lusa, Carles Salvador assegurava l'any 1929: «A València hom escriu ja com a Barcelona, mostra patent que Pompeu Fabra no ha treballat a soles per al Principat, ans per a tot Catalunya. Els escriptors joves valencians, sabedors de llurs responsabilitats, compleixen llurs deures».

Sens dubte, el diagnòstic de Carles Salvador constituïa una efusió de voluntarisme. Amb tot, l'any 1930, la redacció de la revista *Taula de Lletres Valencianes* llançava la famosa proclama «Als escriptors valencians i a les publicacions valencianes», a través de la qual convocava a superar els «perjuïns que irroga l'anarquia ortogràfica». *Taula*, però, va desaparèixer tot seguit. Ara, la seva crida fou assumida amb responsabilitat per la Societat Castellonenca de Cultura, que fou capaç de coronar-la dignament, sota la convicció que el seu president, Salvador Guinot, expressava en els termes següents: «creiem que res més pràctic i beneficiós pot ésser que acceptar les "Normes" de l'Institut».

El significat de les Normes

En efecte, les Normes de Castelló –que foren gestades des de conviccions tals com la catalanitat de la llengua, la qual alhora constitueix el fonament identitari de la societat– no són sinó l'adopció, adaptada tàcticament a la realitat valenciana, de la normativa fabriana. D'altra banda, també era compartit pel conjunt dels signataris el convenciment que la codificació lingüística és un requisit de modernització social i, ara mateix, una condició prèvia per participar activament en els fluxos que circulen arreu de la xarxa global de les comunicacions. Bé que havia previst Carles Salvador, l'any 1928, les condicions i l'abast que implicava la codificació lingüística: «Tindre un sistema és tindre-ho tot: una visió, unes regles, una voluntat. I un ideal».

Fet i fet, les Normes de Castelló han esdevingut un dels fonaments de la vitalitat que manté la societat valenciana dels nostres dies. Ningú no ha de dubtar que sense un tal fonament, aquest cos social hauria caigut, a hores d'ara, en uns nivells límits d'afluixament i desarticulació dels vincles col·lectius, un estat de degradació tal que seria potser irrecuperable. En aquest sentit, el gran acord valencià de 1932 va tenir una innegable transcendència històrica. Fou una oportunitat única. En efecte, no sols hauria estat impensable durant el franquisme, sinó que tampoc no ens el podem imaginar produït durant l'etapa inicial del postfranquisme, aquells anys negres en què l'aparició del blaverisme va fer estralls damunt el valencianisme renovat.

Així doncs, a la vista del panorama polític dominant a la societat valenciana d'avui, no costa gaire d'advertir que si el procés de «galleguització» valenciana (en definitiva, de secessionisme lingüístic) no s'ha consumat ha estat, en bona mesura, gràcies a l'existència de les Normes de Castelló i, de manera específica, gràcies al suport civil –sobretot el que

procedeix dels rengles socials de la cultura i de la racionalitat— amb què compten aquestes Normes. Potser resulta sobrer d'indicar que, per contra, a les esferes institucionals el capteniment envers les Normes de Castelló es caracteritza, en ocasions, per una certa fredor, en d'altres per una incomoditat notòria, i fins i tot per una aversió oberta. El cas és que tot sovint els diversos governs autonòmics que han dirigit el País Valencià han fet intents de bastardejar els valors bàsics que identifiquen les Normes de Castelló. Aquests intents perversos s'han manifestat, unes vegades, mitjançant l'actitud de plegar-se al xantatge de la dreta més dura; en altres ocasions, hom ha invocat les Normes com a recurs obstructionista de la normalització social i, encara, aquestes són sovint instrumentalitzades amb l'objectiu d'exacerbar el sentimentalisme particularista. Ben mirat, al fons d'unes tals actituds bull un mal dissimulat patriotisme espanyol, que no encaixa amb l'horitzó de catalanitat i de modernitat implícit a les Normes de Castelló.

Ara, a 75 anys de l'acord gloriós favorable a la normalització lingüística, la societat valenciana continua mantenint uns índexs respectables de lleialtat i compromís envers la generació de grata memòria que el 1932 formalitzava, en un acte modest però de transcendència social i històrica, l'acceptació de la codificació lingüística que condueix l'Institut d'Estudis Catalans, una contribució impagable a la modernització del país.

Lluc. Revista de cultura i d'idees, núm. 858, juliol-agost de 2007, pp. 3-4; *Llengua Nacional*, núm. 61, iv trimestre de 2007, pp. 5-6; *Esquerra Nacional*, núm. 84, desembre de 2007, p. 18. Versió resumida: «Codificar la llengua, modernitzar el país», *El Temps*, 18 de desembre de 2007, p. 18.

Aniversaris de la normativa

JOAQUIM MALLAFRÈ
Institut d'Estudis Catalans
Universitat Rovira i Virgili

S'HA DIT que sense l'Institut d'Estudis Catalans, no tindríem una llengua normalitzada. I potser ni llengua, si més no per a usos cultes unificats. Si la llengua no sobreviu sense parlants, també mor sense escola, sense criteris normatius que la facin transmissible i exportable. L'IEC neix, per una felicitat oportunitat política, el 1907, per dotar la societat catalana d'una institució científica i acadèmica dedicada a l'alta investigació en les diverses branques del saber i a la normativització de la llengua, el paper de la qual va recaure especialment en la Secció Filològica, creada el 1911. Per limitar-nos ara a la llengua, en pocs anys es treballa molt. Fabra és la figura cabdal: el 1913 surten les *Normes ortogràfiques*, el 1918 la *Gramàtica catalana*, adoptada com a normativa, i el 1932 el *Diccionari general de la llengua catalana*. La societat necessitava la regularització i la va acollir amb entusiasme: premsa, ràdio, «patufets», escriptors, van adoptar-la ràpidament. Si pensem que l'Estatut de Catalunya fou aprovat el 1932, l'any de la publicació del *Diccionari*; que l'Estatut es va suspendre ran dels fets d'octubre de 1934, i que va ser restablert el 1936, poc abans de la revolta militar de Franco, ens adonarem del poc temps que els poders polítics autòctons van tenir per a la política lingüística i com va ser d'oportú comp-